

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 7589/2022
11.05.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиља АА и ББ, обе из ..., као правних следбеника покојног ВВ, бившег из ..., и по тужби тужиље АА из ..., чији је заједнички пуномоћник Милица Самарџић, адвокат из ..., против туженог Предузеће за сценске делатности „Opera & Theatre Madlenianum“ ДОО са седиштем у Београду - Земун, кога заступа пуномоћник Весна Радомировић, адвокат из ..., ради утврђења и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиља изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 01.09.2021. године, у седници одржаној 11.05.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиља изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 01.09.2021. године, као изузетно дозвољеној, применом члана 395. ЗПП.

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА ревизија тужиља, па се **ПРЕИНАЧУЈЕ** пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 01.09.2021. године у преиначујућем делу става другог изреке, тако што се **ОДБИЈА** као неоснована жалба туженог и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Вишег суда у Београду П 20029/10 од 23.03.2021. године у ставу шестом изреке.

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиља изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 01.09.2021. године у потврђујућем делу става првог изреке.

ОДБАЦУЈЕ СЕ као недозвољена ревизија тужиља изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 01.09.2021. године у укидајућем делу става трећег изреке.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 20029/10 од 23.03.2021. године, ставом првим изреке, одбијен је предлог туженог за прекид поступка. Ставом другим изреке, одбачена је тужба у делу захтева да се утврди да је тужилац, сада покојни ВВ, аутор дела „ГГ“ комична опера у два дела, адаптација, драматуршка обрада и либрето у

прози ВВ по истоименој комедији ДД, као и да је тужиља АА аутор дела – стихови за „ГГ“ комичну оперу у два дела по либрету и адаптацији ВВ, истоимене комедије ДД са верзијама, на основу којих ауторских дела је ...2009. године премијерно приказана истоимена опера туженог. Ставом трећим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и обавезан тужени да исплати тужиљама солидарно на име накнаде имовинске штете због повреде ауторског права сада пок. ВВ 1.293.494,40 динара са законском затезном каматом од 31.12.2019. године до исплате. Ставом четвртим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев у делу за исплату накнаде имовинске штете преко досуђеног до траженог износа од 5.130.000,00 динара са законском затезном каматом ближе опредељеном у овом делу изреке. Ставом петим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев за исплату законске затезне камате на досуђени износ накнаде имовинске штете из става трећег изреке пресуде за период од дана подношења тужбе до 31.12.2019. године. Ставом шестим изреке, обавезан је тужени да исплати тужиљама солидарно на име накнаде неимовинске штете због повреде моралних права аутора пок. ВВ 500.000,00 динара динара са законском затезном каматом од дана пресуђења 23.03.2021. године до исплате. Ставом седмим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев у преосталом делу за исплату накнаде неимовинске штете преко досуђеног до траженог износа од 4.750.000,00 динара са законском затезном каматом. Ставом осмим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев за исплату законске затезне камате на досуђени износ накнаде неимовинске штете од 500.000,00 динара за период од дана утужења до 22.03.2021. године. Ставом деветим изреке, обавезан је тужени да исплати тужиљи АА на име накнаде имовинске штете због повреде ауторског права 470.361,60 динара са законском затезном каматом од 31.12.2019. године до исплате. Ставом десетим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиље АА у преосталом делу за исплату накнаде имовинске штете због повреде ауторског права преко досуђеног до траженог износа од 1.140.000,00 динара са законском затезном каматом. Ставом једанаестим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиље АА за исплату законске затезне камате на досуђени износ накнаде имовинске штете за период од дана подношења тужбе до 30.12.2019. године. Ставом дванаестим изреке, обавезан је тужени да о свом трошку објави увод и први став изреке међупресуде Вишег суда у Београду П 20029/10 од 29.10.2013. године у дневним новинама „Политика“, „Вечерње новости“, „Блиц“ и „Данас“, издањима за целокупну територију Републике Србије. Ставом тринаестим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиља којим су тражиле да се обавезе тужени да о свом трошку објави увод и први став изреке пресуде којом се утврђује да су тужиоци аутори либрета и стихова по либрету за дело „ГГ“ комична опера у два дела, на интернет страници туженог (operatheatremadlenianum.com) на главној страници током 30 дана од дана правноснажности пресуде, као и да изврши исправке у српској и енглеској верзији интернет странице туженог, у којима ће исправно бити наведени тужиоци као аутори либрета и стихова по либрету за дело „ГГ“ комична опера у два дела. Ставом четрнаестим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев да се обавезе тужени да о свом трошку изврши штампање новог програма за представу „ГГ“, у коме ће исправно бити наведени тужиоци као аутори либрета и стихова по либрету за дело „ГГ“ комична опера у два дела, на начин како су приказани и сви остали аутори. Ставом петнаестим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев да се обавезе тужени да о свом трошку одштапа нове плакате на којима ће исправно бити наведени тужиоци као аутори либрета и стихова по либрету за дело „ГГ“ комична опера у два дела. Ставом шеснаестим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев да се обавезе тужени да на свим будућим звучним и видео записима и у свим уговорима

које би тужени склапао са другим оперским кућама, као и на гостовањима, фестивалима, смотрама и сличним манифестацијама које се односе на, односно које обухватају или у вези којих се помиње предметно дело „ГГ“, исправно означава тужиоце као ауторе либрета и стихова по либрету за предметну оперу. Ставом седамнаестим изреке, обавезан је тужени да солидарно исплати тужилама на име трошкова парничног поступка 2.611.600,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 01.09.2021. године, ставом првим изреке, потврђена је првостепена пресуда у ставовима првом, другом, петом, седмом, осмом, једанаестом и дванаестом изреке и у том делу су одбијене као неосноване жалбе тужила и туженог. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у ставу шестом изреке, тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев тужила да се обавезе тужени да им на име накнаде неимовинске штете због повреде моралних права аутора, сада покојног ВВ, солидарно исплати 500.000,00 динара са законском затезном каматом од 23.03.2021. године до исплате. Ставом трећим изреке, укинута је првостепена пресуда у ставовима трећем, четвртном, деветом, десетом, тринаестом, четрнаестом, петнаестом, шеснаестом и седамнаестом изреке и у том делу предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиле су благовремено изјавиле ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, побијајући је у целости, позивајући се на члан 395. раније важећег Закона о парничном поступку.

Тужени је поднео одговор на ревизију тужила.

Апелациони суд у Београду је решењем РЗ 1/22 од 26.01.2022. године предложио Врховном касационом суду одлучивање о ревизији тужила изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 01.09.2021. године, као изузетно дозвољеној, па је у складу са тим одлучио као у ставу првом изреке.

Врховни суд је прихватио оцену Апелационог суда у Београду о испуњености услова из члана 395. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 125/04 и 111/09) за одлучивање о ревизији тужила као изузетно дозвољеној.

Испитујући побијану пресуду донету у другом степену у смислу члана 399. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 125/04 и 111/09, у даљем тексту ЗПП), који се примењује на основу члана 506. став 1. важећег Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 55/14, 87/18 и 18/20), Врховни суд је нашао да је ревизија тужила делом основана, а делом неоснована и недозвољена.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности. Нема ни других битних повреда одредба парничног поступка из члана 361. став 2. ЗПП због који је ревизија изјављена. Ревизијом се неосновано указује и на битну повреду из члана 361. став 2. тачка 12. ЗПП, јер су разлози побијане пресуде јасни и разумљиви, а пресуда садржи разлоге о свим одлучним чињеницама. Наводе ревизије који се односе на оцену доказа изведених у поступку и у вези са тим

погрешно утврђено чињенично стање, Врховни суд није ценио, јер се из тог разлога ревизија не може изјавити, према одредби члана 398. став 2. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, правни претходник тужила, сада покојни ВВ (супруг и отац), који је преминуо у току ове парнице ...2017. године, аутор је дела „ГГ“ комична опера у два дела - адаптација, драматуршка обрада и либрето у прози по истоименој комедији ДД. Његова супруга, тужила АА, аутор је стихова за либрето за наведену оперу, која је премијерно изведена ...2009. године у позоришту „Madlenianum“ у продукцији туженог, а рекламирана је у средствима информисања као опера коју је по наруџбини овде туженог компоновао БЂ, који се регистровао у „СОКОЈ“ као аутор музичког дела – „ГГ“ комична опера у два дела. Односи покојног ВВ као аутора адаптације, драматуршке обраде и либрета наведене опере и тужиле АА као аутора стихова са туженим у погледу коришћења наведених ауторских дела и исплате ауторске накнаде нису били уређени никаквим уговором у смислу Закона о ауторским и сродним правима. Утврђено је да је за потребе продукције предметне опере покојни ВВ понудио туженом да изради либрето за симболних 1 динар у замену за ангажовање од стране туженог на режији предметне опере. Тужени није прихватио његову понуду да режира оперу, већ је за редитеља ангажовао ЕЕ за хонорар од 15.000 евра. Покојни ВВ је дописом од ...2009. године обавестио туженог да тражи хонорар од 36.000 евра за уступање ауторских права на либрету „ГГ“, уз напомену да је и тужила АА као аутор стихова за либрето спремна да након закључења уговора своја ауторска права уступи туженом за 4.000 евра. Тужени је исказао вољу да тужили АА на име ауторске накнаде исплати 4.000 евра, али не и ВВ 36.000 евра, сматрајући да је ауторска накнада коју он тражи превисока. Наведени преговори су завршени без постизања коначног договора, али је тужени и поред тога наставио припреме и премијера комичне опере „ГГ“ одржана је ...2009. године уз коришћење ауторских дела покојног ВВ и тужиле АА, при чему ВВ није означен као аутор адаптација, драматуршке обраде и либрета, док је тужила АА означена као аутор стихова за либрето, али им ауторски хонорар није исплаћен. Међупресудом Вишег суда у Београду П 20029/10 од 29.10.2013. године, донетом у овом парничном поступку, која је постала правноснажна 01.10.2014. године, утврђено је да је тужилац ВВ из ... аутор дела „ГГ“ комична опера у два дела - адаптација, драматуршка обрада и либрето у прози ВВ по истоименој комедији ДД и да је тужила АА аутор дела – стихови за наведену оперу „ГГ“, да је основано потраживање тужиоца ВВ на име накнаде имовинске и неимовинске штете због повреде његових моралних и имовинских ауторских права, као и потраживање тужиле АА на име накнаде имовинске штете због повреде њених имовинских ауторских права. Истом међупресудом одређено је да се застаје са поступком у погледу расправљања о висини накнаде и преосталом делу тужбеног захтева, као и о трошковима поступка до њене правноснажности. Према првој варијанти налаза и мишљења (са допунама) судског вештака за област ауторског права, сада покојном ВВ припадао би хонорар за либрето у висини од 15.000 евра (који износ је био уговорен са ЕЕ за режију опере), односно 11.000 евра с обзиром на коауторски део тужиле АА за стихове либрета од 4.000 евра.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је применом члана 2. став 1, члана 8, члана 16. став 1, члана 19. ставови 1 и 2 и члана 177. став 2 Закона о ауторским и сродним правима („Службени лист Србије и Црне Горе“, бр. 61/2004), као и чланова 154. и 155. Закона о облигационим односима (ЗОО) нашао да тужилама припада накнада штете због повреде ауторског права њиховог правног претходника

пок. ВВ (и то имовинске штете у висини динарске противвредности од 11.000 евра и неимовинске штете у висини од 500.000,00 динара), а да тужиљи АА припада и накнада имовинске штете због повреде њеног имовинског ауторског права (у висини динарске противвредности од 4.000 евра), а које повреде су учињене јавним објављивањем ауторских дела (либрета и стихова за либрето за комичну оперу „ГГ“) без признања ауторства и назначења имена пок.ВВ и АА као аутора. У погледу досуђене накнаде неимовинске штете тужиљама због повреда моралног ауторског права њиховог правног претходника, становиште првостепеног суда је да тужиље имају право на накнаду овог вида штете, зато што је међупресудом Вишег суда у Београду П 20029/10 од 29.10.2013. године (која је постала правноснажна 01.10.2014. године) утврђена основаност потраживања пок. ВВ на име неимовинске штете због повреде моралних ауторских права, која применом члана 204. став 1 ЗОО прелази на тужиље као његове законске наследнице. Оценио је да правична новчана накнада овог вида штете износи 500.000,00 динара, применом критеријума из члана 200. ЗОО. У погледу накнаде имовинске штете, првостепени суд је нашао да имовинска штета пок. ВВ настала због незаконитог искоришћавања његовог ауторског дела износи 11.000 евра у динарској противвредности (колико је исплаћена накнада ЕЕ ангажованом за режију опере), док имовинска штета тужиље АА износи 4.000 евра у динарској противвредности у време пресуђења, који износи су досуђени првостепеном пресудом.

У погледу захтева за утврђење ауторства пок. ВВ и тужиље АА, првостепени суд је у овом делу одбацио тужбу, са образложењем да се ради о пресуђеној ствари јер је о том захтеву већ правноснажно одлучено наведеном међупресудом Вишег суда у Београду П 20029/10 од 29.10.2013. године. Применом одредбе члана 177. став 1 тачка 6. Закона о ауторским и сродним правима, првостепени суд је усвојио захтев тужиља за објављивање увода и првог става изреке међупресуде (о утврђивању ауторства пок. ВВ и тужиље АА) о трошку туженог у свим издањима наведених дневних новина, док је преостале тужбене захтеве одбио са образложењем да се захтевају мере које су прекомерне и непотребне, јер је објављивање правноснажне пресуде у средствима јавног информисања довољан и задовољавајући начин заштите ауторских права.

Другостепени суд није прихватио становиште првостепеног суда у погледу досуђене накнаде неимовинске штете тужиљама због повреде моралних права пок. ВВ као аутора, сматрајући да применом члана 204. став 1. ЗОО потраживање накнаде нематеријалне (неимовинске) штете прелази на наследнике само ако је признато правноснажном одлуком или писменим споразумом, што у конкретном није случај, јер парнични поступак за накнаду ове штете није окончан правноснажном судском одлуком до смрти оштећеног лица (покојног ВВ), без обзира на постојање међупресуде Вишег суда у Београду П 20029/10 од 29.10.2013. године која је постала правноснажна пре његове смрти. Закључак другостепеног суда је да је међупресудом утврђено само да постоји основ одговорности туженог за накнаду неимовинске штете пок. ВВ, али да му иста није досуђена, због чега тужиље немају право на њену накнаду у смислу цитиране законске одредбе, јер се ради о личном праву које није наследиво, а смрћу оштећеног престаје могућност доживљавања душевних болова као вида нематеријалне штете. У погледу утврђења ауторства пок. ВВ и тужиље АА, другостепени суд је прихватио становиште првостепеног суда да се ради о пресуђеној ствари у том делу захтева, док је о преосталом (накнади имовинске штете оба аутора и захтевима који се тичу повреде права аутора на назначење њихових имена на сваком примерку дела, односно приликом сваког јавног саопштавања дела) сматрао да се не може испитати

правилност примене материјалног права због непотпуно утврђеног чињеничног стања, због чега је у тим деловима укинуо првостепену пресуду.

По оцени Врховног суда, одлука другостепеног суда да тужиље као законски наследници немају право на накнаду неимовинске штете због повреде моралних ауторских права после смрти њиховог правног претходника као аутора, заснована је на погрешној примени материјалног права.

Наиме, ауторско дело дефинисано је чланом 2. став 1 Закона о ауторским и сродним првима („Службени лист Србије и Црне Горе“, бр. 61/2004) као оригинална духовна творевина аутора, изражена у одређеној форми, без обзира на његову уметничку, научну или другу вредност, његову намену, величину, садржину и начин испољавања, као и допуштеност јавног саопштавања његове садржине. Ауторским делима сматрају се, између осталог, и музичка дела, са речима или без (члан 2. став 2 тачка 4.), док је аутор физичко лице које је створило ауторско дело и он је носилац ауторског права (члан 9. ставови 1 и 3). Садржину ауторског права чини корпус моралних и имовинских права које аутор ужива од тренутка настанка свог ауторског дела. Од моралних права, аутор има право патернитета, односно право да му се призна ауторство на његовом делу (члан 14.), затим право на назначење имена, које се огледа у искључивом праву аутора да његово име, псеудоним или знак буду назначени на сваком примерку дела, односно да буду наведени приликом сваког јавног саопштавања дела (члан 15. став 1), као и право објављивања, које подразумева да аутор има искључиво право да објави своје дело и да одреди начин на који ће се оно објавити (члан 16. став 1). Имовинска права аутора састоје се у томе да аутор има право на економско искоришћавање свога дела, као и дела које је настало прерадом његовог дела, а за свако искоришћавање ауторског дела од стране другог лица, аутору припада накнада, ако овим законом или уговором није другачије уређено (члан 19). Наведеним законом регулисана је и заштита ауторског права, па је, између осталог, предвиђено да носилац ауторског права може тужбом да захтева накнаду имовинске штете и објављивање пресуде о свом трошку (члан 177. став 1 тачке 5. и 6.), као и да аутор због повреде својих моралних права има право на тужбу за накнаду неимовинске штете (члан 177. став 2).

У конкретном случају, утврђено је да је тужени извршио повреду ауторских права пок. ВВ и његове супруге АА тако што је незаконито - без признања ауторства, без назначења имена пок. ВВ као аутора прозног либрета, без њихове сагласности као аутора за објављивање дела и без плаћања ауторске накнаде, искористио њихова ауторска дела тако што је припремио продукцију и у децембру 2009. године јавно извео предметно дело - комичну оперу у два дела „ГГ“, иако је у априлу исте године обавештен о начину и условима под којима су аутори били спремни да му уступе своја ауторска права. Правноснажном међупресудом одлучено је о праву патернитета, односно пок. ВВ и тужиљи АА признато је ауторство на њиховим делима (драматуршка обрада и прозни либрето, као и стихови за либрето за дело „ГГ“ комична опера у два дела). Истом пресудом је утврђено да је основано потраживање тужиоца ВВ на име накнаде имовинске и неимовинске штете због повреде његових моралних и имовинских ауторских права, као и потраживање тужиље АА на име накнаде имовинске штете због повреде њених имовинских ауторских права, док је одлучено да се застаје са поступком у погледу расправљања о висини ових накнада.

Врховни суд прихвата правно становиште и изнете разлоге првостепеног суда да је на тужиље као законске наследнице прешло право потраживања накнаде неимовнске штете због повреде моралних права покојног аутора ВВ, с обзиром да је то право признато правноснажном међупресудом. Наиме, према члану 335. ЗПП, међупресуда се може донети ако је тужени оспорио и основ и износ (висину) тужбеног захтева, а у погледу основа је ствар сазрела за доношење одлуке, због чега суд из разлога целисходности може прво донети пресуду само о основу тужбеног захтева. Из наведене одредбе произилази да је међупресуда по својој правној природи пресуда декларативног (утврђујућег) карактера и њен циљ се ограничава на утврђење постојања права, односно правног односа. Дакле, како се међупресудом утврђује постојање (или непостојање) неког права и како је у конкретном случају правноснажном одлуком - међупресудом донетом у овом парничном поступку, која као таква има дејство у поступку у којем је донета, утврђено право аутора да потражује неимовиснку штету због повреде његових моралних права, исто је наследиво у смислу члана 204. став 1 ЗОО.

Из тог разлога, Врховни суд је усвојио ревизију тужиља и преиначио другостепену пресуду тако што је потврдио првостепену пресуду у делу одлуке којом је тужиљама досуђена накнада неимовинске штете од 500.000 динара због повреде моралних права њиховог правног претходника као аутора, сматрајући досуђени износ правичном новчаном накнадом која није у супротности са значајем повређених добара и циљу коме служи накнада овог вида штете и којом се не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом (члан 200. став 2. ЗОО). У преосталом делу (којим је правноснажно одбијен захтев тужиља за накнаду неимовнске штете преко досуђеног до тражених 4.750.000,00 динара), Врховни суд налази да је ревизија тужиља неоснована, односно да би се досудом већег износа прекорачио циљ коме служи ова накнада, а то је сатисфакција због повреде моралних ауторских права. Супротно наводима ревизије, на досуђени износ неимовинске штете правилно је досуђена затезна камата од дана пресуђења као дана када је утврђена висина штета.

У погледу одлуке којом је правноснажно одбачена тужба у делу захтева за утврђења права на ауторство пок. ВВ и АА, Врховни суд прихвата као правилне разлоге нижестепених судова да се ради о пресуђеној ствари, будући да је о том захтеву правноснажно одлучено наведеном међупресудом.

Из изложених разлога, Врховни суд је применом чланова 407. став 1. и 405. став 1. ЗПП одлучио као у ставовима другом и трећем изреке.

Испитујући дозвољеност ревизије у односу на одлуку другостепеног суда из става трећег изреке, која је суштински решење јер је том одлуком укинута првостепена пресуда (у ставовима трећем, четвртном, деветом, десетом, тринаестом, четрнаестом, петнаестом, шеснаестом и седамнаестом изреке) и предмет у том делу враћен првостепеном суду на поновно суђење, Врховни суд је применом члана 401. став 2. тачка 5. ЗПП оценио да је ревизија тужиља у том делу недозвољена.

Наиме, ревизија је ванредни правни лек који се према члану 394. став 1. ЗПП може изјавити само против правноснажне пресуде донете у другом степену. Укидање првостепене пресуде у одређеном делу и враћање предмета првостепеном суду на

поновно суђење значи да поступак у том делу није правноснажно окончаан, па је у тој ситуацији ревизија недозвољена у смислу члана 401. став 2. тачка 5. ЗПП, јер је изјављена против одлуке против које се према закону не може поднети.

Из наведених разлога, Врховни суд је применом члана 404. ЗПП одлучио као у ставу четвртом изреке.

О трошковима поступка по ревизији (које тужиље потражују за састав ревизије и судске таксе), одлучиће првостепени суд у поновном поступку, у склопу одлуке о трошковима целокупног поступка.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

**За тачност отправака
Управитељ писарнице
Марина Антонић**